

Αντιγόνη: Νόμιμο και ηθικό

Αντιγόνη, 441πΧ: Τα κηρύγματά σου δεν έχουν τόση δύναμη που να μπορούν να καταργήσουν τους άγραφους, αλάθητους νόμους των αθανάτων.

Άρθρο120, παρ.4 του Ελληνικού Συντάγματος: Η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων...

Νίκος Γκάτσος, 1976: Κριτής κι αφέντης ειν' ο Θεός και δραγουμάνος του ο λαός.

Διαχρονικό σύνθημα: Νόμος είναι το δίκιο του εργάτη.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να επιβιώσει ο άνθρωπος, αλλά και να οδηγηθεί στην αυτογνωσία, να προοδεύσει και να ευτυχήσει είναι η συνύπαρξη με άλλους ανθρώπους. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτή η συνύπαρξη απαιτούνται νόμοι- κανόνες οι οποίοι να οριοθετούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών της κοινότητας και να ορίζουν τις κυρώσεις σε περιπτώσεις τυχόν παραβίασής τους. Οι νόμοι λοιπόν υπάρχουν για να διασφαλίζουν τη δικαιοσύνη η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της συνύπαρξης. Οι νόμοι αποτελούν την πραγμάτωση και υλοποίηση της δικαιοσύνης, όχι όμως την ίδια τη δικαιοσύνη. Και αυτό γιατί, ενώ η έννοια της δικαιοσύνης είναι αναλλοίωτη και ανεξάρτητη από ιστορικές συνθήκες, οι νόμοι είναι προϊόν σύμβασης, μπορούν δηλαδή να αμφισβητηθούν, να βελτιωθούν ή και να καταργηθούν. Όσο μάλιστα ευρύτερη είναι η βάση της συναίνεσης τόσο περισσότερο η σύμβαση έχει αποδοχή από τους πολίτες. Σε περίπτωση όμως που οι νόμοι εκπορεύονται από μια δεσποτική αρχή ή μια ολοκληρωτική κυβέρνηση, τότε θεωρούνται προϊόν αυθαιρεσίας και οι πολίτες έχουν δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση να αντισταθούν, να δείξουν ανυπακοή και να αγωνιστούν για να τους αλλάξουν.

Στη σύγκρουση Αντιγόνης- Κρέοντα τίθεται ακριβώς το παραπάνω ζήτημα. Ο Κρέοντας, διαπράττοντας ύβρη λόγω του υπερφίαλου εγωισμού του (απόρροια της ηγετικής θέσης του και της αρσενικής φύσης του), απαιτεί ο νόμος-θέληση του να εφαρμοστεί χωρίς παρεκκλίσεις και αντιρρήσεις. Η Αντιγόνη όμως, μη ταυτίζοντας το νόμο αναγκαστικά με τη δικαιοσύνη και την ηθική, αρνείται να υπακούσει σε ένα νόμο που δεν υπηρετεί τις αρχές που θα έπρεπε να υπηρετεί κάθε νόμος, αλλά «αυτές που έρχονται σε σύγκρουση με πράξεις που δεν πρέπει να απαγορεύονται, αυτές που προστάζουν να εναντιωνόμαστε στις αιώνες αρχές της δικαιοσύνης και της φιλευσπλαχνίας που ο άνθρωπος δε μπορεί να πάψει να σέβεται χωρίς να διαψεύσει τη φύση του».¹ Και η μεν Αντιγόνη πληρώνει με τη ζωή της τη σύγκρουση με την εξουσία, την αντίσταση και την ανυπακοή σε αυτή (όπως έχει συμβεί και συμβαίνει συχνά με τους επαναστάτες) συμβάλλοντας όμως στο η ζωή να γίνει καλύτερη, αλλά ο Κρέοντας κατακρημνίζεται εξαιτίας της αλαζονείας του ακολουθώντας την ανά τους αιώνες μοίρα των τυράννων.

Στολίδου Όλγα, Φιλολόγος 2^{ου} ΓΕΛ Ευόσμου

¹ Τσβετάν Τοντόροφ, θεωρητικός της λογοτεχνίας, εφημερίδα Le Monde